

ילדים

חוצלארץ, חוצלארץ

כשמשורר הוא מחונן באמת — ניכרת אמת זו, כנראה, בכל שטח של כתיבה בו ישלח ידו. לא אחת אנו מוצאים ענין מיוחד בפרוזה שהיא פרי-עטם של משוררים ידועים, שלעתים היא מגלה לא רק את הדברים ששפת-השיר מעצם טבעה אינה עשויה להביא לפנינו אלא אף משהו מן התהליך הסמוי של היצירה השירית; חותם השיר מוטבע בפרוזה שרכיביה הם רכיביו של השיר, שכמו נטלו לעצמם חופשה ממסגרתם החוקית ונתרווחו, בלי שיקפחו בתוך כך את עצמיותם.

אולי לא מקרה הוא שמשוררים רבים נזקקו לפרוזה כצורת ביטוי לרשמיי-מסעותיהם בארצות זרות. אף הם נטלו לעצמם חופשה מצורת הביטוי המקובלת עליהם, כשם שנטלו חופשה מן הנופים המוכרים להם.

המסע ל"חוצלארץ" של ע. הלל יש בו לרתק את הקוראים הצעירים, לא רק מפני שהוא מקרב את הנופים הרחוקים וממזג את ה"חוץ" הור עם ה"ארץ" המוכרת, אלא גם — ואולי בעיקר — מפני שהוא כתוב בידי משורר שעדיין הוא קצת ילד.

הוא פותח את הספר בפגישתו הראשונה של הילד עם המושג "חוצלארץ", עם כל הנסיגות התמימים למצוא פתרונות מוחשיים למושג הנשאר נעלם ומופשט, וממשיך בתיאור הרשמים האמיתיים מאותו ה"חוצ-לארץ" שאליו הוא מגיע בבגרותו. בתיאוריו מלאי-ההומור ובסגנונו הנקי והמעניין הוא מצליח לבנות עולם פשוט ומוחשי, מתקבל עליהדעת וקרוב ממש, בלי שיאבד בתוך כך הצביון המיוחד של "חוצלארץ" זה. יפה במיוחד הוא התיאור של פאריז, על

הישן והחדש שבה, על מוסדותיה המיוחדים לה, כגון ה"מטרו" וה"קונסיירו", שלא לדבר על אותם דברים שפל תייר רואה חובה לעצמו לראותם ולספר בהם, כגון מגדל-אייפל וה"מונה ליוז", שגם הם זוכים כאן לתיאור משעשע ובלתי-שיגרתית.

כמעט אין מאורע או חוויה במסעו שאינם מוזכרים את ארצו שלו, את ישראל. ההשגות וואות וההקשים, המתבקשים מאליהם, הם משעשעים מאחר שהם מעלים, על הרוב, אסוציאציות בלתי-צפויות (כמו בסיפור על שתי רכבות ה"מטרו" הדוהרות זו מול זו, כשפחד ההתנגשות מעלה בלבו את זכרם של שני האיילים, מנהיגי העדר, "איצה" ו"איי-זיק"). ומחפסים בצעיף דק על הגעועים העזים לארץ.

תיאור החזרה הביתה, הירידה מן האניה בנמל-חיפה, גם הוא מלא חן והומור; במשפט אחד מתוכו: "וקול ששון וקול שמחה, וקול קורא: חיימקה, חיימקה! (וחמישה עונים: מה!)", ללא כירכורים של רגשות, ממחיש המספר את הרגשת הבית. טוב לחזור אתו הביתה, כשם שגעים לטייל עמו ב"חוצלארץ".

שושנה הימן עיטרה את הספר בחן רב והפליאה לעשות בעטיפתו המקורית, השובה עין ולב.

עו ש

בעת האחרונה נזעקו רבים טובים לערוך מחקרים ומשאלים בבניה שאין אנו מטי-לים ספק בחשיבותה: הרגלי הקריאה של הנוער בארץ. אם גילינו ספקנות-מה ביח-סנו לענין זה, היה זה, אולי, משום שאנו מסרבים להאמין כי הסיכומים השלייליים של מחקרים אלה משקפים נכונה את המצב. אין אנו מכירים את המצב לאשורו בקרב הנוער הלומד או העובד בעיר (שעליו, בעיקר, התבססו המחקרים האמורים), אך נפגשנו בעבר הלא-רחוק עם קבוצות אחדות של צעירים, במקומות שונים, ביחידות קט-נות של צבא או ביישובי-ספר, שבהם לא

* ע. הלל: חוצלארץ, חוצלארץ; ציורים: שושנה הימן; ספרית פועלים / אנקורים, 1960; עמ' 61.

לסגנון תרגומו של אמיר ולגיבוריו של מילן, אלא אף לנושאים שיהחמם על הגיבורים הללו, המדברים בענין רב על מוג' האוויר, למשל (מילן, כידוע, הוא אנגלי).

לא נעסוק כאן בהשוואות. מלאכה זו כה קלה היא עד שכל ילד שקרא את „פו הדב“ יוכל לעשותה בלי קושי, וגם הקצר לנו היריעה לכך. מוכנים היינו לסלוח למר כץ על חיקוייו אילו היינו משוכנעים לפחות שיש בכוונתו הטובה להביא את הסיפור הזר לילדי הארץ לא רק בשפתם אלא גם במשגי מקומם, ואילו היה טורח לשנות לשם כך לא רק את הפרטים החיצוניים. אך מר כץ לא עמד כנראה על כך שהוא מעתיק, פשוטו כמשמעו, את הבית האנגלי הבורגני על כל טיפוסי השמרניים אל גדות הירדן. עולמו המוצק של כריסטוף רובין (שמילן כה היטיב לתארו עד כי היה למשל ולשיגנה בפי חוגים שמאליים באנ-גליה) עומד כאן על כרעי תרנגולת, ואפילו ההומור הקלוש אין בו כדי להצילו מכליון חרוץ.

אולי נחטא לאבשלום כץ אם לא נחזור ונדגיש שאנו מודעים עם טעמו בספרות ילדים. „הרוח בערבי הנחל“ גרם לנו הנאה מרובה. גם הוא אנגלי, גם גיבוריו — חיות, גם בו סאטירה על חברה אנגלית מסוימת מאד, א. א. מילן סמך עליו את שתי ידיו, ותרגומו לעברית (בידי י. רטוש) גם הוא תרגום־מופת. לא ייפלא, אפוא, שגם ספר זה מצא את מקומו בפרקי „עוש“. כמונו עמד גם מר כץ על כך שרוח דומה מפעמת את השנים, ולא קיפח את מקומו של האחרון בצד הראשון. כנראה לא מקרה בלבד גרם שעיטורי „עוש“, מעשיידיה של אלישבע נדל־לנדאו, הם מתוצרת האסכולה של א. ה. שפרד, הצייר המחונן שעיטר את שני הספרים האנגלים הנ"ל.

מי שאינו בקי בתולדותיו של פו, אולי ישמח להכיר את עוש. אך אהביו של פו — שלאחדתם ודאי ייחל המחבר — לא ישאו לו פנים. ככה זה, מר כץ, לעולם אינך יודע את נפש הדבורים.

ד. ל.

קשה היה לעמוד על טיבם של האנשים ועל טיבם של הספרים שאותם קראו.

בקבוצות קטנות ומבודדות נוצר, ברוב המקרים, לא רק הווי מיוחד אלא גם סגנון־דיבור מיוחד, המשקף בבירור את המטען הספרותי של האנשים היוצרים אותו ומשתמשים בו. עמדנו על תופעה אחת, החוזרת ומוכחת במקומות שונים ומרוחקים זה מזה וזהה בקבוצות צעירים שאינן מכירות זו את זו, והיא: סגנון־דיבור של צעירים ילידי הארץ (או חניכיה מגיל רך), במידה שהוא מושפע מספרות, הריהו מבר־סס בעיקרו על ספרות מתורגמת, כלומר, על שפתם העברית של המתרגמים, וכמעט אין ניכר בו חותמם של סופרים הכותבים עברית „מקורית“. במידה שדוברי „שפה“ זו עושים כן מתוך הכרה, הרי הם משוכנעים שהם מדברים בשפתו של דיימון ראני יון או של א. א. מילן, בעוד שלמעשה הם מדברים בתחליף העברי של מר א. כרמי ל„סלגן“ האמריקאי של ראניון או באינטר־פרטציה של מר אמיר לשפתם המיוחדת של גיבורי „פו הדב“.

אילו היינו מרשים לעצמנו להוציא מסקנות בפה מלא, הרי לא את הצעירים הללו היינו דנים לכף־חובה בשל כך, וגם לא היינו אומרים עליהם שהם חסרים חוש לסגנון...

כן גילם ואקלימם של אותם צעירים הוא גם אבשלום כץ, כמדומה, גם לו יש, בלי כל ספק, חוש לסגנון, וגם הוא שייך לאותה עילית מיוחסת של „המבינים את פו הדב“ (רבים מן הצעירים שהזכרנו, ועוד רבים אחרים שאנו פוגשים כיום, מחלקים את האנושות לשני חלקים ומסתכלים מגבוה על החלק ש„אינו מבין את פו“). אבשלום כץ הוא חובב מובהק של פו; חובב שהפך את חובתו למקצוע, או לפחות לעיסוק כדאי. הוא כתב ספר לילדים וקרא לו „עוש“, ובספר זה הצליח להישאר צמוד לא רק

* אבשלום כץ: עוש; ציורים: אלישבע נדל־לנדאו; הוצאת „הדר“ בע"מ, 1960; עמ' 95.